

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 29 Volume: 7 Issue: 29

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KÜLTÜRLERARASI TOLERANS İLE AHLAKİ OLGUNLUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERCULTURAL TOLERANCE AND MORAL MATURITY

Fuad BAKİOĞLU*
Rukiye ŞAHİN***

Öz

Kültürlerarası tolerans farklılığın olduğu durumda, çatışma yerine bir arada huzur içinde yaşam olanağı sunması bakımından önem arz etmektedir. Ahlaki bir değer olarak ele alınması bunu bir gereklilik haline getirmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ile ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Orta Karadeniz Bölgesi'nde bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 1153 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan "Kültürlerarası Tolerans Ölçeği", ve Kaya ve Aydın (2011) tarafından üniversite örneklemine uyarlanan "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde Pearson korelasyon analizi ve t-testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tolerans, Kültürlerarası Tolerans, Ahlaki Olgunluk.

Abstract

Intercultural tolerance is important because in the case of difference, it presents a peaceful life opportunity instead of conflict. Handling it as a moral value makes it a necessity. In this study, the relationship between the university students' intercultural tolerance levels and their moral maturity levels was investigated. Also, whether their intercultural tolerance levels and moral maturity levels varied by sex or not was investigated. The sample of the study was composed of 1153 students of a state university in Middle Black Sea Region. In this study, "Intercultural Tolerance Scale" adapted into Turkish by the researcher and "Moral Maturity Scale" adapted for the university sample by Kaya and Aydın (2011) were used as data collection tools. In the data analysis process, Pearson Correlation Analysis and t-test were performed. As a result of the study, a positive significant relationship was determined between the university students' intercultural tolerance levels and their moral maturity levels. University students' intercultural tolerance levels didn't vary by sex. University students' moral maturity levels varied significantly by sex.

Keywords: Tolerance, Intercultural Tolerance, Moral Maturity.

* Bu araştırma birinci yazarın GOP. Ü. Eğitim Bilimler Enstitüsü'nde 2013 yılında kabul edilen yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

**Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

*** Yrd. Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Giriş

Tolerans bir fikir olarak ilk defa Avrupa'da mezhep savaşlarının sonlandırılması amacıyla farklı inançlara sahip insan ya da gruplara yaşam hakkı tanıma, onlara müdahalede bulunmama olarak gündeme gelmiştir (Batuhan, 2007). Tolerans düşüncesinin dini bir içeriğe sahip olduğu varsayılmasına rağmen, toplumsal yaşantının birçok alanında etnik köken, toplumsal cinsiyet ve toplumsal sınıf rolleri gibi alanlarda yaşam olanağı bulmuştur (Yürüşen, 1995). Farklılıkları barındıran grup ya da bireylerin ya baskı altında tutulması yoluyla kendi içlerine kapanması sağlanmış ya da daha da öteye gidilip farklılıklara sahip olanların varlıklarına son verilmiştir (Walzer, 1998). Farklılıklara sahip olanların bir arada huzur içinde yaşaması ancak tolerans fikrinin gelişmesi ve onlara tolerans gösterilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir (Yürüşen, 1995).

Tolerans bir kavram olarak, farklılığı ortadan kaldıracak güce sahip olanların, farklılığı bünyesinde barındıran uygulamalara sahip olan birey ya da grupların bu farklılıklarına son verebilecek gücü bilinçli olarak kullanmaması olarak değerlendirilmiştir (Kukatas, 2002; Cohen, 2004). Öte yandan kültürlerarası tolerans ise, farklı kültürlerin kabul edilme sürecinde, herhangi bir önyargı unsuru barındırmayan yaşam hakkı tanımak olarak değer görmüştür (Mendleson, Bures, Champion, & Lott, 1997).

Toplumsal yaşantının gereği olan bir arada huzur içerisinde yaşatmanın ahlaki çerçevede bir yolunu bulmak, kültürlerarası toleransın gerekliliğini ve önemini kanıtlar niteliktedir (Tomasi, 2001). Kültürlerarası tolerans, çatışmaları engellemesi ve farklılıkların huzur içinde bir arada yaşamasına olanak sağlaması yoluyla toplumsal barışa katkı sağlamaktadır (Şahin, 2009). Kültürlerarası tolerans, evrensel ahlaki kurallar kapsamında değer bulan, azami düzeyde ahlaki bir erdem olarak değerlendirilmektedir (Kukathas, 2008). Bu ahlaki davranışa sahip olanlar farklı kültür ve dini inanışa sahip olanlara karışmama yoluyla ahlaki olan tavırlarını sergilemektedirler (Walzer, 1995). Ahlaki bir değer olarak kültürlerarası tolerans, temelde iyi olan bir şeyin gerçekleşmesidir ve insan hakları kapsamında değerlendirilen özgürlük, adalet, eşitlik gibi değerlerin varlıklarını devam ettirebilmesi için önemli olduğu değerlendirilmektedir (Yürüşen, 1995).

Kültürlerarası tolerans, araştırmalara sosyal ve politik tolerans olarak konu olmuştur. Yapılan araştırmalarda, politik tolerans ve sosyal tolerans, yaş, cinsiyet, etnik köken, eğitim düzeyi, dindarlık algısı ve daha birçok değişkenle birlikte incelenmiştir (Sullivan, 1985; Weil, 1985; McIntosh, & diğ. 1995; Agafonow, 2007; Gribic, 2010; Wainryb & diğ. 2004; Moore & diğ. 2006; Gieling, Jochem, & Maykel, 2010; Witenberg, 2007).

Kültürlerarası tolerans aynı zamanda bir meslek grubu olan psikolojik danışma ve rehberlik mesleğinde de kendini göstermektedir. Psikolojik danışma mesleğinde etik bir değer olarak, farklı kültür, inanç ve değerlere sahip olan bireylerin farklılıklarına saygı gösterip, bu farklılıklara duyarlı davranmak temel bir danışmanlık becerisi olarak değer bulmuştur (Ivey, Ivey, & Zalaquett, 2010). Öte yandan psikolojik danışma becerisi olarak, danışanın koşulsuz kabul edilmesi ve bir birey olduğu için ona saygı duyulması temel bir beceri olarak görülmektedir (Rogers, 2012). Aynı zamanda danışanın sahip olduğu kültürel değerler, onun tam olarak anlaşılması bakımından önemli olarak değerlendirilmektedir (APA, 2003). Koşulsuz kabul ve saygı aynı zamanda bireyin tam potansiyelini sergilemesi yoluyla mutlu bir birey olmasına ve kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunmaktadır ve bu ilke eğer evrensel olarak değer görürse dünya barışına da katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir (Rogers, 2012). Öte yandan kültürlerarası toleransın yok sayıldığı durumlarda nefret suçları ortaya çıkmakta ve toplumsal çatışmalar en üst seviyeye ulaşabilmektedir (McIntosh & diğ. 1995). Toleranssızlığın bir çözümü olarak bireysel özerklik, kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilecek düzeyde gelişmiş bireylerin, farklılıklarını yaşamalarına olanak sağlamak yoluyla, toplumsal çeşitliliğin korunması gerektiği değerlendirilmiştir (Mill, 2000).

Ahlaki bir erdem olarak değerlendirilen kültürlerarası tolerans aynı zamanda ahlaki olgunluğun önemine vurgu yapabilmektedir. Ahlaki olgunluk, ahlaki olarak değerlendirilen duygu, düşünce ve davranışın en üst düzeyde ahlaki anlamı bünyesinde barındırma durumu olarak değerlendirilmektedir (Lickona, 1991). Ahlaki olgunluk ile ilgili birçok kuramsal açıklama bulunmaktadır. Bunlardan en çok ön plana çıkarılanları, psikoanalitik gelişim kuramı, davranışçı ve sosyal bilişsel kuram ve bilişsel gelişim kuramlarıdır.

Psikoanalitik kuram çerçevesinde ahlaki olgunluk, haz ilkesine göre çalışan id ve kişiliğin vicdani yönünü ön plana çıkararak id'in isteklerine engel olmaya çalışan süperego arasındaki dengeyi gerçeklik ilkesi kapsamında değerlendiren egonun dengeyi kurma çabaları sonucunda gelişmektedir (Freud, 1997). Davranışçı ve sosyal bilişsel kuramda ahlaki olgunluk, bireyin öğrenmelerine dayanmaktadır ve bu öğrenmeler, taklit, ödül, ceza, model alma şeklinde kazanılmaktadır (Çileli, 1981). Sosyal bilişsel kuram, öğrenilen ahlaki davranışın bilişsel süreçler yoluyla canlandırılması ve davranışların olabilecek olası sonuçları değerlendirilerek öğrenildiğini varsaymaktadır (Bandura, 2001). Öte yandan bireyin öğrenilen davranışlarının çevresel etkenlerden etkilendiği ve çevreyi de etkilediği değerlendirilmektedir (Bandura, 2000).

Bilişsel gelişim kuramı kapsamında ahlaki olgunluk, Piaget'ye göre kurallara itaatsiz olunmasının ceza ile karşılanacağı dışa bağlı olan dönemden, kurallara uymamanın hep aynı cezalarla karşılık bulmayacağına inanılan, kuralların eleştirilebileceği ve değiştirilebileceği özerk ahlaki döneme doğru gelişim göstermektedir (Piaget, 2004). Kohlberg'e göre ahlaki gelişim hiyerarşik bir ilerleme göstermektedir (Kohlberg, 1977). Bu kapsamda ahlaki gelişim her biri ikişer evreden oluşan, üç ahlaki yargı düzeyinden meydana gelmektedir. Bunlar, ceza ve itaat eğilimi ve saf çıkarıcı eğilimin olduğu gelenek öncesi düzey, iyi çocuk eğilimi ve yasa, düzen eğiliminin bulunduğu geleneksel düzey, sözleşme, yasaya uygunluk eğilimi ve evrensel ahlak ilkeleri eğiliminin bulunduğu gelenek ötesi düzeyden oluşmaktadır (Kohlberg, 1984). Gelenek öncesi düzeyde, bireyin davranışları kültürel öğelere göre değerlendirilmektedir, geleneksel düzeyde toplumun ahlaki kuralları birey tarafından benimsenmekte ve korunmaktadır, gelenek ötesi düzeyde, bireyin ahlaki değerlerini otorite figürlerinden bağımsız olarak oluşturduğu değerlendirilmektedir (Kohlberg, 1980).

Yöntem

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ve ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu amaç doğrultusunda betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma, eğitimde yapılan araştırmalarda tercih edilen bir yöntemdir ve araştırmanın özünü oluşturan problem durumunun tam ve eksiksiz olarak araştırmaya aksetmesini sağlamaktadır (Büyüköztürk & diğ. 2010).

Araştırmanın Modeli

Kültürlerarası tolerans ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada "tarama modeli" kullanılmıştır. Tarama modeli kapsamında var olan durum olduğu gibi yansıtılmaktadır (Karasar, 1998). Öte yandan, örneklem grubunun çok büyük olduğu araştırmalarda tarama modeli tercih edilen bir yöntemdir (Büyüköztürk & diğ. 2012).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Orta Karadeniz Bölgesi'nde bir üniversitede öğrenimine devam etmekte olan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 1153 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların 714'ü (%61,9) kadın ve 439'u (%38,1) erkektir. Araştırmaya katılan toplam 1153 katılımcının 556'sı (% 48.2) 17-20 yaş, 568'i (% 49.3) 21-24 yaş ve 29'u (% 2.5) 25 ve üzeri yaşındadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri Mendleson, Bures, Champion, & Lott (1997) tarafından geliştirilen, Bakioğlu (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan "Kültürlerarası Tolerans

Ölçeği", Kaya ve Aydın (2011) tarafından üniversite örnekleme uyarlanan "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" ile toplanmıştır.

Ahlaki Olgunluk Ölçeği

Şengün ve Kaya (2008) tarafından geliştirilen "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" ahlaki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla 66 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışması 2007 yılında Samsun'da tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiş 830 lise öğrencisi ile yapılmıştır.

Ahlaki Olgunluk Ölçeği'nin geçerliğini belirlemek için, önce uzman görüşleri alınmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmış ve maddelerin faktör yüklerinin birinci faktörde toplandığı görülmüştür. Ayrıca madde analizi sonucu, madde-toplam puan korelasyon katsayıları ($p < .001$) düzeyinde önemli görülmüştür. Ahlaki Olgunluk Ölçeği'nin güvenirliği için, test-tekrar test, test-yarı test ve Cronbach alfa güvenirlik kontrol yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin, test-tekrar test güvenirlik katsayısı .84, test-yarı test güvenirlik katsayısı .89 ve Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .95 olarak bulunmuştur.

Kaya ve Aydın (2011) tarafından üniversite örnekleme üzerinde yapılan araştırmada elde edilen veriler üzerinde yapılan temel bileşenler faktör analiz sonucu ölçeğin maddelerinin birinci faktör yükleri .30 ile .57 arasında değiştiği görülmüştür. Madde puanları ile toplam puan arasındaki korelasyon katsayıları ise .33 ile .54 arasında değiştiği görülmüştür. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları ($p < .001$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu araştırmada, faktör yükleri ve korelasyon katsayıları .30'un altına düşen altı madde ölçekten çıkarılmış ve ölçek 60 maddeden oluşturulmuştur. Ölçeğin, test-yarı test güvenirlik katsayısı .87 ve Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Ayrıca bu araştırma için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar kapsamında, Ahlaki Olgunluk Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğu değerlendirilebilir.

Ölçekte maddelerin derecelendirilmesi *evet her zaman, çoğu zaman, ara sıra, çok nadir, hayır hiçbir zaman* şeklinde düzenlenmiştir. Olumlu maddelerde *evet her zaman* seçeneğine 5 puan, *çoğu zaman* seçeneğine 4 puan, *ara sıra* seçeneğine 3 puan, *çok nadir* seçeneğine 2 puan, *hayır hiçbir zaman* seçeneğine ise 1 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır. Olumsuz maddelerde ise puanlama ters yönden yapılmaktadır. Ölçeğin 48 madde-si olumlu, 12 maddesi ise olumsuz olarak ifade edilmiştir.

Ahlaki Olgunluk Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 300, en düşük puan ise 60'dır. Yüksek puan, yüksek ahlaki olgunluk; düşük puan ise düşük ahlaki olgunluk düzeyinin göstergesi olmaktadır.

Kültürlerarası Tolerans Ölçeği

Mendleson, Bures, Champion ve Lott (1997) tarafından geliştirilmiş olan "Kültürlerarası Tolerans Ölçeği" ile üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu ölçekte 5'li Likert tipi ölçeklendirme kullanılmıştır. Katılımcıların kültürlerarası tolerans ölçeğinden aldıkları puan yükseldikçe kültürlerarası tolerans düzeyleri yükselmekte, ölçekten aldıkları puan düştükçe kültürlerarası tolerans düzeyleri düşmektedir. Bu ölçeğin faktör analizi 32 madde ile yapılmıştır. Ölçek faktör analizi sonucunda 3, 7, 15 ve 30. maddenin ölçekte yük almadığı belirlenmiştir. Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler analizinden elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca yapılan varimax dik eksen döndürme sonrasında ölçekte iki faktörlü bir yapı bulunmuştur. Bu faktör yapılarında pozitif ifade edilen 13 madde birinci faktörde, negatif ifade edilen 15 madde ikinci faktörde bulunmuştur. Ölçeğin orijinal nihai formunda 28 madde yer almaktadır. Pozitif ifade edilen birinci faktördeki maddeler sırasıyla 1, 2, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 23, 26, 28. maddedir. Negatif ifade edilen ikinci faktördeki maddeler sırasıyla 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 15, 18, 20, 22, 24, 25,

27. maddeler bulunmaktadır. Ölçeğin birinci alt ölçeğinin standardize alfa katsayısı .75 ve ikinci alt ölçeğinin standardize alfa katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında ölçeğin yeterli düzeyde iç tutarlığı barındırdığı değerlendirilmiştir (Mendleson, & diğ., 1997).

Kültürlerarası Tolerans Ölçeği'nin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

Kültürlerarası Tolerans Ölçeği'nin sahibinden ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasının yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Öncelikle Psikolojik danışma ve rehberlik programında çalışan ileri düzeyde İngilizce bilen, bir yardımcı doçent, bir doçent ve bir profesör tarafından ölçeğin Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Uzman çevirilerinin birbirleriyle kıyaslanması yoluyla tek bir forma dönüştürülmüştür. Bu formda yer alan her maddenin altına orijinal İngilizce maddeler eklenerek bir form oluşturulmuştur. Oluşturulan bu form, uzman çevirilerinin uygun olup olmadığının test edilebilmesi için, 6 uzmanın görüşüne başvurularak puanlanmıştır. Araştırmanın bu aşamasında yer alan uzmanlar, ileri düzey İngilizce kullanma becerisine sahip, yurt dışında uzun süre kalmış, İngilizce eğitim almış uzmanlardan oluşmaktadır. Yapılan puanlamada beşli Likert kullanılmıştır. 1-hiç uygun değil, 2-uygun değil, 3-biraz uygun 4-uygun, 5-tamamen uygun şeklindedir. Çevirilerin uygunluğunun maddeler bazında değerlendirilmesi sonucunda aritmetik ortalamaların 3.67 ve 4.83 arasında değiştiği görülmüştür. Çevirisi yapılan ölçeğin İngilizceye geri çevirisi yapılmış, bu çeviri orijinal formla kıyaslanmış ve öneriler de dikkate alınarak, formun nihai haline karar verilmiştir.

Kültürlerarası tolerans ölçeğinin Türkçe formunun geçerliğini test etmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu çerçevede, Kültürlerarası tolerans ölçeğinin yapı geçerliğinin test edilmesi için öncelikle $KMO=.80$ ve Bartlett $(\chi^2_{(1197)} = 3436.56, p < .0001)$ olarak bulunmuştur. Bu deliller ışığında faktör analizinin yapılabileceği görülmüştür. Bu işlemde sonra varimax dikeksen döndürme tekniği kullanılarak ve faktör sayısı iki ile sınırlanarak faktör analizi yapılmış ve analizler sonucunda ölçeğin orijinal alt boyutunda yük almadığı tespit edilen sırasıyla 11, 27, 28, 12, 26, 2, 6. madde ölçekten çıkarılmak suretiyle analiz yinelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, ölçekte her iki boyutta da yük almasına rağmen, kendi boyutunda .30'un üzerinde yük alan, madde toplam korelasyon değeri .40'in üzerinde olan ve ölçekte ters puanlanan 7. madde (faktör yükü: .335, madde toplam korelasyonları r: .403 ve $p<.001$) ve 9. maddenin (faktör yükü: .374, madde toplam korelasyonları r: .425 ve $p<.001$) ölçeğin iç tutarlılığına katkıda bulunduğu değerlendirilmek suretiyle ölçekte kendi boyutunda tutulmuştur. Bu analizler sonucunda ölçeğin pozitif maddelerinin toplandığı faktör yapısında 1, 10, 14, 16, 17, 19, 21, 23. madde, negatif maddelerin toplandığı faktör yapısında 3, 4, 5, 7, 8, 9, 13, 15, 18, 20, 22, 24, 25. madde bulunmaktadır. Tablo 1'de ölçeğin faktör yükleri ve alt boyutları sunulmuştur.

Tablo 1: Ölçek Faktör Yükleri, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve Öz Değerleri

Madde	Faktör 1	Faktör 2	Madde Toplam Korelasyonu
1	.390		.338
10	.544		.313
14	.609		.315
16	.621		.284
17	.511		.198
19	.501		.103
21	.671		.261
23	.655		.354
3		.391	.252
4		.477	.175
5		.395	.200
7	.468	.335	.403
8		.413	.258
9	.466	.374	.425
13		.303	.038
15		.471	.245

18		.487	.156
20		.460	.188
22		.563	.364
24		.455	.412
25		.450	.192
Öz değer	3.412	2.513	
Açıklanan Varyans	16.247	11.968	
Toplam Varyans	28.215		

Ölçeğin, Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .689 olarak bulunmuştur. 13. madde (faktör yükü: .303, madde toplam korelasyonu r: .038 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .703 olarak bulunmaktadır. 18.madde (faktör yükü: .487, madde toplam korelasyonu r: .156 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .688 olarak bulunmaktadır. 19.madde (faktör yükü: .501, madde toplam korelasyonu r: .103 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .692 olarak bulunmaktadır. Madde 13, 18 ve 19 ölçekten çıkarılması durumunda, toplam Cronbach alfa .704 olarak bulunmaktadır. Bu maddelerin, madde yük değerleri .30'un üzerinde olmasına rağmen, madde toplam korelasyonları düşük olduğundan dolayı ölçekten çıkarılmalarına karar verilmiştir. 4.madde (faktör yükü: .477, madde toplam korelasyonu r: .175 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .687'e, 17. madde (faktör yükü: .511, madde toplam korelasyonu r: .198 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .684'e, 20. madde (faktör yükü: .460, madde toplam korelasyonu r: .188 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .685'e, 25.madde (faktör yükü: .450, madde toplam korelasyonu r: .192 ve $p < .001$) ölçekten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısının .686'a düştüğü görülmektedir. Madde toplam korelasyonunun .25'den yüksek ve negatif bir değer olmaması ancak bu durumun kati bur kural olarak değerlendirilmeyeceği bilinmektedir (Özdamar, 1997).

Öte yandan örneklem büyüklüğünün 400 ve üzeri olduğu durumlarda madde toplam korelasyon değeri .20 gibi değerler de kabul edilebilmektedir ve bu değer altında kalan madde toplam korelasyon değeri Cronbach alfa kat sayısı değerine yaptığı katkı göz önünde bulundurularak ölçekte tutulabilmekte ve madde toplam korelasyonu düşük olan maddelerin ölçekten çıkarılması yoluyla ölçülmek istenen özelliğin küçük bir alanda kalması ihtimaline karşın bu maddelerin ölçekten çıkarılmasının hemen değerlendirilmemesi gerekmektedir (Şencan, 2005). Ölçekte yer alan madde toplam korelasyon kat sayıları .20'nin altında yer alan 4, 17, 20, 25. madde ölçekten çıkarılmaları yoluyla Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısında herhangi bir artış kaydetmediğinden dolayı ve faktör yük değerleri .30'un üzerinde olmasından dolayı ölçekte tutulmuşlardır.

Kültürlerarası tolerans ölçeğinde pozitif maddelerin bulunduğu 7 madde (1, 10, 14, 16, 17, 21, 23) ve negatif maddelerin bulunduğu 11 madde (3, 4, 5, 7, 8, 9, 15, 20, 22, 24, 25), toplam 18 madde yer almaktadır. Ölçekte negatif ifadeli maddeler ters puanlanmak yoluyla toplam puan alınmaktadır.

Kültürlerarası Tolerans Ölçeği'nin Yanıtlanması ve Puanlanması

Kültürlerarası tolerans ölçeği ile katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ölçekte beşli likert tipi derecelendirme (1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-tamamen katılıyorum) her bir madde için kullanılmıştır. Ölçeğin uygulaması katılan bireylerden ölçekte bildirilen durumlara katılma düzeyleri sorulmak yoluyla tolerans düzeyleri belirlenmektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe kültürlerarası tolerans düzeyi yükselmekte, ölçekten alınan puan düştükçe kültürlerarası tolerans düzeyi düşmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Toplanan veriler bir veya birden fazla boş bırakılan maddelerin olduğu ve aynı maddenin birden fazla yanıtlandığı ölçekler değerlendirmeye tabi tutulmamıştır. Öte yandan kültürlerarası tolerans ölçeği için sapkın veriler Z puanının hesaplanması yoluyla tespit edilmiştir. Sapkın verilerin tespitinde Z puanı ± 3 ($p < .001$) olarak belirlenmiştir (Çokluk & diğ., 2007). Ölçekte yer alan 24. maddede Z puanı baz alındığında 29 sapkın veri setinden çıkarılmıştır. Ayrıca Mahalanobis uzaklıkları baz alınarak çok değişkenli sapkın veri analizi ($p < 0.001$) yapılmıştır. Mahalanobis uzaklığı değeri $\chi^2(28) = 36.89$ 'un üzerinde yer alan değerler sapkın veri kapsamında değerlendirilmiş ve 66 adet sapkın veri belirlenip, veri setinden çıkarılmıştır.

Araştırma verileri, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 15.0 paket programı kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalamadan yararlanılmıştır ve üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ve ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi ve cinsiyetlerine göre üniversite öğrencilerinin kültürlerarası tolerans düzeyleri ve ahlaki olgunluk düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t-testi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu araştırma kapsamında katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeyi ve ahlaki olgunluk düzeyi arasındaki ilişki belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeyi ve ahlaki olgunluk düzeyinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeyi ve ahlaki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucu tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Pearson Korelasyon Analizi

	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>n</i>
Ahlaki Olgunluk - Kültürlerarası Tolerans	.241(**)	.000	1153

** $p < 0.01$

Katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeyi ve ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda, kültürlerarası tolerans ve ahlaki olgunluk arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.241$; $p = 0.000$). Kültürlerarası toleransın azami düzeyde gösterilmesi gereken ahlaki bir erdem kapsamında ele alınması açısından değerlendirildiğinde, bu araştırmanın bulguları bu kanıyı doğrular bir nitelik taşımaktadır.

Katılımcıların kültürlerarası tolerans düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan *t*-testi analiz sonuçları tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Kültürlerarası Tolerans Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin *t* Testi Analizi

Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	439	59.61	8.76	-2.241	.105
Kadın	714	60.73	7.94		

$p < 0.05$

Tablo 3'de araştırmaya katılanların kültürlerarası tolerans düzeyi toplam puan ortalamaları cinsiyetlerine göre, erkeklerin kültürlerarası tolerans düzeyi toplam puanı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 59.61$) ve kadınların kültürlerarası tolerans düzeyi toplam puanı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 60.73$) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular *t* testi ile kontrol edildiğinde ($t = -2.241$) kadın ve erkeklerin kültürlerarası tolerans toplam puan ortalamaları arasında fark bulunmamıştır.

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan *t*-testi analiz sonuçları tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına Dair *t* Testi Analizi

Cinsiyet	<i>n</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	439	242.54	30.70	-7.039	.000
Kadın	714	253.96	24.00		

p<0.05

Tablo 4’de araştırmaya katılanların ahlaki olgunluk düzeyi toplam puan ortalamaları cinsiyetlerine göre erkeklerin ahlaki olgunluk düzeyi toplam puanı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 242.54$) ve kadınların ahlaki olgunluk düzeyi toplam puanı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 253.96$) olarak hesaplanmıştır. Bulgular *t* testi ile kontrol edildiğinde (*t* = -7.039) kadınların ahlaki olgunluk düzeyleri, erkeklerin ahlaki olgunluk düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kadınların ahlaki olgunluk düzeylerinin erkeklerin ahlaki olgunluk düzeylerine oranla yüksek bulunması, kadınların ahlaki kurallara karşı daha duyarlı olmaları ve bu kuralların devamlılığı açısından önemli roller üstlenmesi açısından dikkate alındığında bu araştırmanın bulgularının önem taşıdığı değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında, kültürlerarası tolerans düzeyi ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır ve kültürlerarası tolerans düzeyi ile ahlaki olgunluk düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamında ahlaki olgunluk düzeyi ile kültürlerarası tolerans düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunması alan yazını ile doğru orantılı olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal yaşantının bir gereği olarak, birey ya da grupların kendi kültür ve pratiklerinden farklı kültürlerle sahip birey ve gruplara tolerans gösterip, onların kendi kültürlerini yaşamalarına toleranslı davranmak ahlaki bir davranış biçimi ve erdem bir gereği olarak görülmektedir (Walzer, 1995). Dolayısıyla ahlaki olarak gelişmişlik düzeyi ile kültürlerarası tolerans arasında doğru bir orantı olabileceği değerlendirilebilir. Ulaşılabilen alan yazını değerlendirildiğinde kadınların kültürlerarası tolerans düzeylerinin erkeklerin kültürlerarası tolerans düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunduğu görülmüştür (Agafonow, 2007). Ancak bu araştırmada benzer bulgulara ulaşılamamıştır.

Bu araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda, katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre kadınların lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ulaşılabilen alan yazını değerlendirildiğinde kadınların ahlaki olgunluk düzeyinin erkeklerin ahlaki olgunluk düzeyinden yüksek bulunduğu araştırmalar kapsamında değerlendirilmiştir (Çıracak, 2006; Çiftçi, 2001; Kaya, 1993; Kaya ve Aydın, 2011; Saylağ, 2001; Şengün, 2008). Kadınların toplumsal kurallara erkeklere göre daha bağlı oldukları ve kadınların duyarlılıklarının erkeklerin duyarlılıklarına oranla daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir (Kulaksızoğlu, 1998).

Sonuç olarak, yaşantının her alanında minimum düzeyde ahlaki bir tavır olarak yaygınlaştırılan kültürlerarası toleransın toplumsal refahın sağlanması ve bunun devamlılığı için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yolla refah ortamında yaşayan bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmelerinin sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- AGAFONOW, Alexander (2007). *Examining Attitudes of Russian Educators toward Political, Social, and Moral Diversity*, Unpublished doctoral dissertation, SUNY, Albany, NY: University at Albany.
- APA (2002). The 2002 Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. *American Psychologist*, 57(12). [ayrıca, www.apa.org./ethics].
- BAKİOĞLU, Fuad (2013). *Kültürlerarası Tolerans ile Ahlaki Olgunluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- BANDURA, Albert (2000). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- BANDURA, Albert (2001). "Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective", *Annual Review of Psychology*, S. 52. s. 1-26.
- BATUHAN, Hüseyin (1959). *Batıda Toleros Fikrinin Gelişmesi*, İstanbul: İstanbul Matbaası.
- BATUHAN, Hüseyin (2007). *Semiyotik, Fanatizm ve Toleros*. Derleyen ve Notlarla Yayına Hazırlayan: Turhan Yörük, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 5. Baskı.
- COHEN, A. Jason (2004). *Ethics*, the University of Chicago Press, No. 1, S. 115, s. 68-95.
- ÇIRAK, G. Karakavak (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri ve Ahlaki Yargı Yetenekleri İle Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- ÇİFTÇİ, Nermin (2001). *Almanya ve Türkiye'deki Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneklerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- ÇİLELİ, Meral (1981). *14-18 Yaşları Arasındaki Öğrencilerde Ahlaki Yargının Zihinsel Gelişim Psikolojisi Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- ÇOKLUK, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- FREUD, Sigmund (1997). *Psikanaliz Üzerine*, Çev.: A. Avni, Öneş, İstanbul: Say Yayınları.
- GİELİNG, M., Jochem, T., & Maykel, V. (2010). "Tolerance of Practices by Muslim Actors: An Integrative Social-Developmental Perspective", *Child Development*, Number 5, S. 81, s. 1384-1399.
- GRİBİC, Douglas (2010). "Social and Cultural Meanings of Tolerance: Immigration, Incorporation and Identity in Aotearoa, New Zealand", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, No. 1, S. 36, s. 125-148.
- IVEY, A., Ivey, M., & Zalaquett, C. (2010). *Intentional Interviewing and Counseling: Facilitating Client Development in a Multicultural Society* (7 th ed.), USA, CA: Brooks/Cole.
- KARASAR, Niyazi (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi* (6. Baskı), Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- KAYA, Mevlüt (1993). *Bazı Değişkenlere Göre Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargıları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- KAYA, Mevlüt & Aydın, Cüneyd (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun, S. 30, s. 15-40.
- KOHLBERG, Lawrence & Richard H. Hersch (1977). *Moral Development: A Review of the Theory*, *Theory Into Practice*, No. 2, S. 16, , s. 53-59.
- KOHLBERG, Lawrence (1980). *Kohlberg on Moral Development and Moral Education: B. Munsey (Ed.), Moral Development, Moral Education and Kohlberg: Basic Issues in Philosophy, Psychology, Religion, and Education*, Alabama: Religious Education Press.
- KOHLBERG, Lawrence (1984). "The Psychology of Moral Development: Essays on Moral Development", *Harper and Row*, San Francisco, S. 2, s. 9-35.
- KUKATHAS, Chandran (2002). "Justice, toleration, and perpetual peace" Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Boston Marriott Copley Place, Sheraton Boston & Hynes Convention Center, Boston: Massachusetts.
- KUKATHAS, Chandran (2008). *Moral Universalism and Cultural Difference*, The Oxford Handbook of Political Theory, Oxford: Oxford University Press, , s. 581-598.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan (1998). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 1.Baskı.
- LİCKONA, Thomas E. (1991). *Educating for Character: How Our Schools can Teach Respect and Responsibility*. New York: Bantam Books.
- MCINTOSH, M. E., MacIver, M. A, Abele, D.G., & Nolle, D. B. (1995). "Minority Rights and majority rule: Ethic tolerance in Romania and Bulgaria", *Social Forces*, S.73, s. 939-968.
- MENDLESON, Jack L., Bures, Allen, L., Champion, Donald, L., & Lott, J., Kendall (1997). "Preliminary Development Of The Intercultural Tolerance Scale", *Psychological Reports*, S. 80, s. 867- 876.
- MİLL, John S. (2000). *Özgürlük Üstüne*, Çev.: Alime Ertan, İstanbul: Belge Uluslararası yayıncılık. 2. Baskı.
- MOORE, Laura M. & Ovadia, Seth (2006). "Accounting for Spatial Variation in Tolerance: The Effects of Education and Religion", *Social Forces*, Issue: 4, S. 84, , s. 2205-2222.
- ÖZDAMAR, K. (1997). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Yay., No:11.
- PIAGET, Jean (2004). *Çocukta Zihinsel Gelişim*, Çev.: Hüseyin Portakal, İstanbul: Cem Yayınları.
- ROGERS, Carl R. (2012). *Kişi olmaya dair*, Çev. Aysun Babacan, İstanbul: Okyanus Yayınevi.
- SAYLAĞ, Şenay (2001). *Liselerin Birinci Sınıflarında Öğrenim Gören Çocukların Ahlaki Değerleri Algılama Düzeylerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- SÜLLİVAN, J., Shamir, M., Walsh, P., & Roberts, N. S. (1985). *Political tolerance in context: Support for unpopular minorities in Israel, New Zealand, and the United States*, Boulder, CO: Westview Press.
- ŞENCAN, Hüner (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- ŞENGÜN, Mustafa & Kaya, Mevlüt (2007). "Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun, S. 24-25, s.51-64.
- ŞENGÜN, Mustafa (2008). *Lise Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOMASİ, John (2001). *Liberalism Beyond justice: Society and the Boundaries of Political Theory*, Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- WAİNRIB, C., Shaw L. A., Langley M., Cottam, K., & Lewis, R. (2004). "Children's Thinking About Diversity of Belief in the Early School Years: Judgements of Relativizm, Tolerance, and Disagreeing Persons", *Child Development*, No:3, S. 75, s. 687- 703.
- WALZER, Michael (1998). *Hoşgörü Üzerine*, çeviren: Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- WEİL, Frederick D. (1985). *The variable effects of education on Liberal attitudes: A comparative- historical analysis of anti-Semitism using public opinion survey data*, *American Sociological Review*, S. 50, s. 458-474.
- WİTENBERG, Rivka T. (2007). *The moral dimension of children's and adolescents' conceptualisation of tolerance to human diversity*, *Journal of Moral Education*, S. 36, s. 433-451.
- YÜRÜŞEN, Melih (1995). *Liberal Bir Değer Olarak Ahlaki ve Siyasi Hoşgörü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.